

Petrum Abailardum ; et confirmavit privilegia A ecclesie collegiate S. Symphoriani Remensis. Anno sequenti in synodo Bellocacensi approbavit cum eodem Conone decretum Patrum de corpore S. Arnulfi Suessionensis episcopi e terra levando. Eodem anno confirmavit fundationem S. Martini Iprensis. Eodem circiter tempore judex interpellatus est a Bellocacensibus canonicis pro domibus claustralibus canonicorum a laicis non possidendis. Anno 1122 confirmavit fundationem Francæ-vallis in favorem Præmonstratensium. Anno 1123 controversiam quamdam diremit inter Cluniacenses monachos et S. Præjecti. Anno 1124, paucis diebus antequam decederet; altare S. Juliani quod ecclesie B. Remigii adiacebat monachis Remigianis concessit *impersonaliter tenendum*.

Nuncupaverunt illi Anscherus abbas Centulensis et Lisiardus episcopus Suessionensis libros quos conscripserant vel recognoverant, hic de vita S. Arnulfi, ille de miraculis S. Angilberti. Nuncupavit etiam illi Joannes ex scholastico Remensi monachus Uticensis carmen quod cecinit in laudem S. Ebrulfi. De eo Necrologium ecclesie metropolitane in hæc verba : *x Kal. Aug. dominus Rodulfus magnæ sanctitatis archiepiscopus obiit, qui*

acquisivit huic ecclesie Attiniacum, sed et ecclesiam totamque provinciam ad honorem Dei in magna honestate gubernavit. Ordericus autem Vitalis in hunc modum : Radulfus cognomento Viridis, Remorum archiepiscopus, eruditione et facundia inter Patres præcipuus, studiiisque bonis nostro tempore laudabiliter deditus, pater et institutor monachorum et clericorum, patronus et defensor pauperum et omnium sibi subjectorum, post multa laudabilia opera in senectute bona defunctus est. Post quem Rainaldus Andegavorum episcopus in pluribus priori dispar sedem adeptus est.

Corpus ejus non ad ecclesiam S. Dionysii, ut aiunt Sammarthani, sed ad ecclesiam B. Remigii quam vivens impense dilexerat, delatum est ac sepultura traditum juxta Ingressum chori ad aquilonem. Exstat S. Branonis epistola ad Radulfum Viridem conquerentis quod ille votum de amplectenda vita monastica non adimplevisset. Reperisse se tamen aiebat Martenius noster in eorum monachorum matricula qui sub Axenario abbate S. Remigii vixerunt, nomen *Radulfi archiepiscopi* : unde colligendum est præsulem illum forte ægrotantem et morti proximum, votis nuncupatis factum esse monachum S. Remigii.

RADULFI

ARCHIEPISCOPI REMENSIS

EPISTOLÆ.

I.

Capituli Remensis ad Radulfum. — Ut amplius archiepiscopalem sedem affectare notii (5).

(Anno 1107.)

[*Actes de la province ecclésiastique de Reims, II, 166.*]

RADULFO Remensis Ecclesie præposito, fratres qui Remis sunt sacerdotes omnes, RICHERIUS cantor, et qui cum eis sunt, quæ discordiæ sunt fugere, et ad pacis visionem tendere.

Fratres Ecclesie Remensis producta tribulatione et continua detriti, genibus tuæ discretionis advolvimur, precantes et obsecrantes ut, dum adhuc tempus est, dum non adhuc importunitas omnis subterfugit, miserearis ecclesie Remensi condoleas quo-

tidianis lacrymis, remedium præbeas ejus miserabili et violentæ distractioni, indulgeas intolerabili fratri egestati. Ad ultimum, famam tuam ad hæc usque tempora integram (venia sit dicto) ne sis adeo negligens et crudelis. Quæ enim asperior et minus audita crudelitas, quam ejus matris lacrymas respicere, quæ te de pulvere suscitavit egenum; quæ, cum esses parvulus in oculis tuis, tanquam caput te constituit in tribus suis? Recordare tanquam peritus in litteris, quia, cum omnia vitia sint de domo Satanæ et familia; hæc duo magis sunt domestica, et intra Satanæ penetralia jugiter versantur, ambitio et invidia. Quem autem nec populus expetit, nec clerus eligit, principes respuunt, regis abjuravit

(5) Après la mort de Manassés II, le clergé de Reims, divisé en deux factions, ne put s'accorder sur le choix d'un archevêque. Les uns élirent Raoul-le-Vert, prévôt du chapitre; les autres, Gervais, archidiacre, fils du comte de Rethel. Le pape approuva l'élection de Raoul, le roi se déclara pour Gervais.

De là des collisions telles que le pape mit la ville en interdit. Ce schisme cessa enfin, en 1108, par les soins d'Ives de Chartres et de Lambert d'Arras. Gervais, forcé de se retirer, laissa Raoul en possession du siège épiscopal.

animadvērsio, eum sese quoquomodo in vocabulum episcopi præcipitare, quid aliud videtur nisi ambitiosus? *Nemo enim sibi sumere debet honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron (Heb. v).* Eum autem intelligimus vocari a Deo, quem vocat electio: ille vero sibi sumit honorem, quem per gladios, per gnam et sanguinem, per pauperum oppressiones, per ecclesiarum scissuras, rapit ambitio. Sed necesse est ut præceps eat, cujus auriga fuerit ambitio et invidia. Invidia pro certo; quia, etsi ore dissimules et diffitearis, conscientia tua tamen intra se clamat, schisma ecclesiæ Remensis ex zelo religionis non processisse, sed (quod luce clarius est) ex invidia. Ne movearis, si exasperando aliquantulum excessit pagina nostra, quia difficile est in illis habere verba modum, in quibus quotidiana suspiria, honorum suorum distractio, violenta et jugis pauperum oppressio, obsequii divini silentium, et omnium fere adversitatum turbines et impetus, nullum queunt invenire terminum. Sed melior est et utilior in ore proximi aspera et minime parcens cum dilectione correptio, quam blanda et quæ famæ non consulat in lingua adulatoris suasio. Videat igitur prudentia tua, quomodo te verbis lacerat omnis sexus, omnis ætas, universa conditio, quia, cum in præcedentibus esset eorum de te sententia, pro libertate Remensis ecclesiæ te laborare, ecce omnes improperant quia non est ecclesiæ liberatio, sed causa sit vehemens sola et impudens ambitio, frustra obtendens quod a domino papa, cui leviter ex ratione excusatum te poteris habere, ne te in ejus quem accusasti cathedram impellat, facile erit et accommodatum rationi comperere. Si vero (quod absit!) nec lacrymis matris tuæ Ecclesiæ motus, nec intolerabili fratrum egestate revocatus, nec pauperum oppressionem miseratus, nec sanguinis effusionem reveritus, decertas in schismate promoveri, tanquam fratres fratri opponimus, quia nec electioni consentimus, nec promotioni congaudemus. Deus pacis et dilectionis procul faciat ab animo et opere tuo quidquid esse potest schismatis et odii.

H.

Radulfi ad Lambertum Atrabatensem episcopum.

(Anno 1112.)

[Vide Patrologiæ tom. CLXII, col. 692, inter epistolæ Lamberti et variorum ad ipsum.]

III.

Brunonis archiepiscopi Trevirensis ad Radulphum super vexationibus monialibus B. M. V. Treviris a quibusdam nobilibus illatis.

(Anno 1113.)

[MONTHEIM, *Hist. Trevir. diplom.*, III, 499.]

RADULPHO venerando Remensis Ecclesiæ archipræsuli BRUNO Trevirensis Ecclesiæ servus, piæ devotionis famulatum.

(8) In monasterio regali ad Horreum.

(7) In synodo Remensi, hoc anno celebrata, congregatorum. De hac synodo Marlot *Hist. Remens.* tom. II, lib. II, cap. 26.

A Beatitudinis vestræ sæpenumero experta probitas me vos amare cogit, cujus amoris affectum demonstrare paratus sum omni tempore; vestræ igitur dilectioni in hac vicissitudine nequaquam diffidas, præsumo petere, quod dono benignitatis vestræ, et dignæ compensationis obtentu cupio obtinere, et sororem nostram præsentium latricem in loco mei et omnium sororum dominæ nostræ (6) sanctæ Dei Genitricis Mariæ Treviri famulantium suscipere et exaudire, et, communicato religiosorum fratrum cœpiscoporum vestrorum (7), et principum terræ vestræ consilio, justitiam facere super Nicolæ et Guidone (8) dominam nostram Mariam tot anis apud Conduam, et in ejus appendiciis spoliantibus, non differatis. Prosit nobis, quod fratres S. Remigii, B et alii vestrales, ut ab ipsis inquirere potestis, parvitatem meam ex nomine vestro, super bonis suis in terra nostra sitis appellantes, nunquam raro sine consolatione, secundum posse nostrum, abierunt. Prosit etiam nobis, quod vestra Ecclesia, et nostra ex antiquo annexæ inveniuntur, nec ab aliquo, qui ecclesiarum nostrarum privilegia bene noverunt, sorores esse denegatum. Bene semper in Christo valeat sanctitas vestra.

IV.

Alia ejusdem ad eundem similis argumenti.

(Anno eod. *Ibid.*)

RADULPHO venerabili sanctæ Remensis Ecclesiæ archiepiscopo, BRUNO misericordia Dei Trevirorum, id quod est, devotissima orationum et servitutis obsequia,

C Fama æquitatis vestræ et pietatis in Deum nos jam dudum in archiepiscopatu vestro indignam modum et intolerabilem injuriam passos, invitat vestrum implorare auxilium, quod nobis nec negare, nec differre debetis. Licet enim quadam socialis unitatis affinitate universæ fungantur Ecclesiæ, et juxta id quod eis accidit vicissim, auctoritate apostolica jocundari, et dolere habeant; nostra tamen et vestra ecclesia specialiori charitatis ex antiquo annexæ vinculo inveniuntur, nec ab aliquo qui Ecclesiarum nostrarum privilegia bene noverunt, sorores esse denegantur. Ex hac itaque sororia societate et securitate (9), charitati vestræ, sororis vestræ injuriam deploramus. Nicolaus de Ruminaco et Guido de Guse et de Hirson, et alii eorum homines has villas Ludousa, Aneia, Balbencis, Guartheneis cum suis appendiciis dominæ nostræ sanctæ Mariæ, et ei famulantium Treviri sanctimonialium proprias, contra divinas pariter et humanas leges, jam diu sibi usurpantes, rapinis horum honorum abutuntur, et prædictarum Dei et ejus genitricis ancillarum stipendia audacter retentant. Qua de re dignitatis vestræ dilectioni supplicamus, ut eos desistere ab hujusmodi præsumptione commoneat, quod si pertinaciter in

(8) Nicolao de Ruminaco, et Guidone de Guisia Vid. chartam sequentem.

(9) De sororio hoc vinculo inter Trevirenses et Remenses Ecclesiæ alias scripius.

hujus sacrilegii perpetracione perstiterint, vos eos debita episcopalis officii austeritate coerceatis. Eorum etiam antecessores, easdem præfatas villas eadem violentia, qua et isti sibi vendicantes, antecessor meus Satanæ tradidit, cum qua traditione sepulti, et in infernum missi sunt. Sed ego istos nolui hujus anathematis vinculo ligare, donec vestram super hoc responsionem audirem. Benedictio Domini super vos et super omnes vobis commissos (10).

V.

Goscelini aecani Belvacensis ad Radulfum Remensem archiepiscopum. — De domibus canonicorum a sæcularibus non possidentis.

(Circa annum 1120.)

[MARTÈNE, *Ampl. Collect.*, I, 349, ex chartario ecclesie Belvacensis.]

Patri ac domino RADULPHO Dei gratia Remensi archiepiscopo, et sanctæ Remensis Ecclesie conventui, GOSCELINUS decanus, et Belvacensis ecclesie congregatio, salutem et debitam subjectionem.

Inprimis precamur mansuetudinem vestram, ne prolixa oratio tedium vobis inferat, quia negotium istud non valet breviter explicari. Claustram habemus, ubi nullus laicus possessor habet habitationem, sed tantummodo clerici ibi habitant, nullum censum, nullam consuetudinem inde reddentes, sed Deo et Ecclesie beati Petri tantummodo servitium exhibentes. Domus autem quæ sunt in claustro descendere possunt de clerico ad clericum, vel per donum, vel per venditionem, sicut nostris temporibus actum est. Contigit enim nostris temporibus, quia quidam noster canonicus, nomine Rogerus, ab avunculo suo Galtero canonico et decano domum habebat in claustro, quam idem Galterus multis diebus et annis, vivente ipso Rogero, et post mortem ipsius Rogeri, plus quam XIV annis libere, et absque calumnia possedit, domno Adam milite fratre prædicti Rogeri, ex tunc usque modo vivente et habitante

A in nostra civitate. Petrus vero filius istius Adam hoc anno militiæ cingulo accinctus, clamorem fecit ad nos de Galtero canonico, qui domum habebat, quæ jure hæreditario per Rogerum suum patrum suam esse debebat, et Rogerus a Galtero avunculo suo canonico et decano habuerat. Galterus respondit, quia de hæreditate quam Petrus dicebat nihil sciebat, sed ipsam domum a Rogero canonico emerat, et multis diebus et annis, et vivente Rogero, et post mortem Rogeri, libere et absque calumnia habuerat, sicut canonicus; quæ domus nullum censum, nullam consuetudinem debet, nisi Deo et Ecclesie Beati Petri suum servitium, et inde mittebat se in judicium et justitiam, et per judices competentes. Precamur igitur ut, secundum claustrum nostrum quam prædiximus consuetudinem, nobis rescribatis quid nobis in judicio sit proferendum super clamore Petri militis, cujus pater Adam miles adhuc vivit, et inde nihil reclamavit, nec abhinc retro reclamavit, et super responso Galterii canonici nostri, qui domum emit a Rogero canonico, et eam possedit libere, et absque calumnia, tam longo tempore, sicut canonicus, vivente Rogero, et post mortem ipsius. Valete.

VI.

Radulfi responsio ad præcedentem.

(Anno eod. — MART. *ibid.*)

RADULPHUS, Dei gratia Remorum archiepiscopus, charissimis filiis GOSCELINO decano, et toti Belvacensis Ecclesie congregationi, salutem!

C Ad hæc de quibus nos consuluit dilectio vestra, ex consilio Ecclesie nostræ, hæc vobis rescribimus. Quod si domus, de qua nobis scripsistis, in claustro est, ibique nullus laicus possessionem habere debet, competentes judices clerici videlicet, cum possessio sit ecclesiastica, judicare debent: quod Petrus filius Adam eam per clamorem suum nullatenus dissequi debet. Valete.

(10) Refert Marlot *Histor. Remensis* tom. II, p. 259, exstare etiam capituli et cleri Trevisensis ad Radolphum archiep. Remensem de eadem re epistolam, quæ indicet, eandem cum reliquis synodi tempore missam fuisse; ejus autem verba hæc esse: *Cum hæc epistola a sanctitate vestra lecta fuerit, in capitulum sanctæ Dei Genitricis Mariæ fratribus nostris, deinde sancti concilii synodo eam legi, aut insinuari præcipiatis, quatenus consilio eorum, et specialiter auxilio fratris vestri Bartholomæi Laudunensis episcopi, ad effectum petitionem nostram ducere possitis.* Addit Marlot l. cit. iteratas has Trevisensium querelas, et eas quæ passim refert Sugerius abbas, luculenter

ostendere, quanto furore nobiles per id tempus in ecclesiasticorum bona grassarentur. Hinc Thomam de Marna per dioceses Laudunensem et Ambianensem; illinc dominos de Ruminaco et de Guza in fines Trevisensium, quæ Remensi adjacent bacchatos, alibi comites Campaniæ, Rethellii et de Roceio, etc. Non videtur tamen omnibus his effectum, ut moribus quies procuraretur et securitas ab horum nobilium invasionibus; eo quod Adalbero noster deinde rursus, et eodem fere tenore, scripserit ad Reinaldum archiep. Remensem; epistolam ediderunt Martène et Durand. *Collect. ampl. tom. II, p. 626.*